

ทฤษฎีการพัฒนาไฟฟ้าไม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ป่าไม้ของประเทศไทยถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วตามแรง ████████████████████████████████████
 ██ เสรีที่มุ่งค้าขาย โดยใช้ปาเป็นตัวสำคัญเชิงพาณิชย์ การเช่นนี้
 ก่อให้เกิดภาวะแห้งแล้งเนื่องจากต้นน้ำลำธารถูกทำลาย ผืนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ████████████████████████████████████
 ██ ท่วมฉับพลันและมีการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จนเป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร
 กลายเป็นทุกข์ร้อนของแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวยิ่งนัก
 โดยเฉพาะเรื่องป่าไม้เป็นสิ่งทีพระองค์ทรงห่วงใยเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เริ่มเสด็จเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติเป็น
 ดันมา

ป่าไม้สาธิต... พระราชดำริเริ่มแรกส่วนพระองค์

ในระยะต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] []
[] [] [] [] [] [] [] [] [] [] จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นประจำแทบทุกปี โดยในระยะแรกจะเสด็จฯ
ด้วยรถไฟพระที่นั่ง ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมดีขึ้น จึงเสด็จฯโดยรถยนต์พระที่นั่ง ประมาณปี
[].[]. 2503-2504 ขณะเสด็จพระราชดำเนินผ่านจังหวัดนครปฐม [] [] และเพชรบุรี เมื่อรถยนต์พระที่
นั่งผ่านอำเภอท่า양ง จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น มีต้นยางขนาดใหญ่ปลูกเรียงรายทั้งสองข้างทาง จึงได้มี
พระราชดำริที่จะสงวนบริเวณปายางนี้ไว้ให้เป็นส่วนสาธารณะ แต่ในขณะนั้นไม่อาจดำเนินการได้เนื่องจาก
ต้องจ่ายเงินค่าทดแทนในอัตราที่ [] เพราะมีราษฎรมาทำไร่ทำสวนในบริเวณนั้นจำนวนมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเริ่มทดลองปลูก ต้นยางด้วยพระองค์เอง โดยทรงเพาะเมล็ด
ยางในกระถางบนพระตำหนักเปี่ยมสุข □□□□□□□□□□ และได้ทรงปลูกต้นยางนั้นในแปลงป่าไม้ทดลอง
ในบริเวณแปลงทดลองปลูกต้นยางนา พร้อมข้าราชการบริพาร เมื่อวันที่ 28 □□□□□□ □.□. 2504 □□□□
1,250 ต้น ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำพันธุ์ไม้ต่างๆ □□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□
จิตรลดาในลักษณะป่าไม้สาธิต นอกจากนี้ยังได้สร้างพระตำหนักเรือนต้นในบริเวณป่าไม้สาธิตนั้นเพื่อทรง
□□□□□□□□□□ศึกษาของป่าไม้ด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิดและลึกซึ้งในปี พ.□. 2508

แนวพระราชดำริด้านป่าไม้ ทรงคิดค้นนานาวิธีที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ให้ยั่งยืน

ทรงสร้างตระหนักรู้ให้มีความรักป่าไม้ด้วยจิตสำนึกร่วมกัน (Awareness and Sharing Participation) มากกว่าวิธีการใช้อำนาจบังคับ

ณ หน่วยงานพัฒนาด้านน้ำทุ่งจ้อย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการปลูกต้นไม้ ๓ ชนิด ที่แตกต่างกัน คือ ไผ่พล ไผ่โตเร็ว และไม้เศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้เกิดป่าไม้มixed forest และสร้างความสมดุลแก่ธรรมชาติอย่างยั่งยืน สามารถตอบสนองความต้องการของรัฐและวิถีชีวิตของประชาชน

ดำนีที่ยึดเป็นทฤษฎีการพัฒนาด้านป่าน้ำโดยปลุกฝังจิตสำนึกแก่ประชาชนว่า

...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็พากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง... นับเป็นทฤษฎีที่เป็นปรัชญาในการพัฒนาป่าไม้ที่ยิ่งใหญ่โดยแท้

ทฤษฎีการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกตามหลักการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัฏธรรมชาติ(Natural Reforesrtation)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณ ป่าไม้ลงเป็นอย่างมาก □□□□□□□□□□
ค้นหาวิธีนานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้ เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวร □□□□□
วิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะอัน
เป็นธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริหลายวิธี คือ

ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ด้วยวิธีการ 3 □□□□□

- ...ถ้าเลือกได้ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตมาเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว..
-ไม่ไปรังแกป่าหรือตัดแยะต้นไม้เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น..
- ...ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไรเพราะต่อไม้ก็จะแตกกิ่งออกมาอีกถึงแม้ต้นไม้สวยแต่ก็เป็นไม้ใหญ่ได้..

ปลูกป่าในที่สูง □□□□□□□□□□ □□□□

- ...ใช้ไม้จำพวกที่มีเมล็ดทั้งหลายขึ้นไปปลูกบนยอดที่สูง เมื่อโตแล้วออกฝักออกเมล็ดก็จะลอยตกลงมาแล้วงอกเองในที่ต่ำต่อไป เป็นการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติ...

ปลูกป่าต้นน้ำลำธาร หรือ การปลูกป่าธรรมชาติ ทรงเสนอแนวทางปฏิบัติว่า

ปลูกต้นไม้ที่ขึ้นอยู่เดิม คือ ศึกษาดูก่อนว่าพืชพันธุ์ไม้ดั้งเดิมมีอะไรบ้าง แล้วปลูกแซมตามรายการชนิดต้นไม้ที่ศึกษาได้

งดปลูกไม้ผืนผืนจากถิ่นเดิม คือ ไม่ควรนำไม้แปลกปลอมต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูกโดยยังไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน□

การปลูกป่าทดแทน

ในขณะนี้ประเทศไทยเรามีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศประมาณการได้ □□□□ 80 ล้านไร่เท่านั้น □□□□□□□□□□ที่ป่าไม้ให้ได้ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศแล้ว □□□□□□
จะต้องช่วยกันปลูกป่าถึง 48 ล้านไร่ □โดยใช้กล้าไม้ปลูกไม่ต่ำกว่าปีละ 100 ล้านต้น ใช้เวลาถึง 20 ปี □□□□
เพิ่มป่าไม้ได้ครบเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น

วิธีการปลูกป่าเพื่อทดแทนหมุนเวียน

การปลูกป่าสำหรับใช้เป็นฟืน ซึ่งราษฎรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ในการนี้จะต้องคำนวณเนื้อที่ที่จะใช้ปลูกเปรียบเทียบกับจำนวนราษฎรตลอดจนการปลูกและตัดต้นไม้ไปใช้ จะต้องใช้ระบบหมุนเวียนและมีการปลูก □□□□ อันจะทำให้มีไม้ฟืนสำหรับใช้ตลอดเวลา

□□□□□□□□□□ไฟเปียก ทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้โดยการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างแนว
ป้องกันไฟเปียก (Wet Fire Break)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงคุณค่า อเนกอนันต์ของน้ำเป็นอย่างนัก ทรงคำนึงว่าทุกสรรพสิ่งในสภาพแวดล้อมของมนุษย์นั้นจะเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ หากรู้จักนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ให้ได้ เฉกเช่นเดียวกับพระราชดำริ ป่าเปียก เพื่อป้องกันไฟไหม้ป่า นั่นจึงเป็นมรรควิธีที่ทรงคิดค้น

จากหลักการที่แสนง่ายแต่ได้ประโยชน์มหาศาล กล่าวคือ ยามที่เกิดไฟไหม้ป่าขึ้นคราใดผู้คนส่วนใหญ่ก็มักคำนึงถึงการแก้ปัญหาด้วยการ ระดมสรรพกำลังกันดับไฟป่าให้หมดดับอย่างรวดเร็ว แต่แนวทางป้องกันไฟป่าระยะยาวนั้นยังเลื่อนลอยในการวางระบบอย่างจริงจัง พระราชดำริป่าเปียกจึงเป็นแนวพระราชดำรินี้หนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแนะนำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้

ศึกษาทดลองจนได้รับผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

วิธีการสร้าง ป่าเปียก

□□□□□□□□ : ทำระบบป้องกันไฟไหม้ป่า โดยใช้แนวคลองส่งน้ำและแนวพืชชนิดต่างๆ ปลุกตามแนวคลองนี้

๐๐๐๐๐๐ : สร้างระบบการควบคุมไฟฟ้าด้วยแนวป้องกันไฟฟ้าเปียก โดยอาศัยน้ำชลประทานและน้ำฝน

ข้อควรระวัง : การปลูกต้นไม้โตเร็วคลุมแนวร่องน้ำ เพื่อให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ ทวีขึ้นและแผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำ ซึ่งจะทำให้ดินไม่จืดแห้งและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่าเพราะไฟป่าจะเกิดขึ้นง่าย หากป่าขาดความชุ่มชื้น

□□□□□□□□ Check Dam นั้น ทรงแยกออกเป็น 2 □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□

Check Dam ๐๐๒ อย่าง ชนิดหนึ่งสำหรับให้มีความชุ่มชื้นรักษาความชุ่มชื้น อีกอย่างสำหรับป้องกันมิให้ทรายลงในอ่างใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่า Check Dam นั้น ประเภทแรก คือ ฝายต้นน้ำลำธาร หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น ส่วนประเภทที่สองนั้นเป็นฝายดักตะกอนนั่นเอง การสร้าง Check Dam พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมในรายละเอียดว่า ๐๐๐๐๐ Check Dam ชนิดป้องกันมิให้ทรายลงไปในอ่างใหญ่จะต้องทำให้ดีและลึก เพราะทรายลงมากจะกักเก็บไว้ ถ้าน้ำต้นทรายจะข้ามไปลงอ่างใหญ่ได้ ถ้าเป็น Check Dam ๐๐๐๐๐ รักษาความชุ่มชื้นไม่จำเป็นต้องขุดลึกเพียงแต่กักน้ำให้ลงไปในดิน แต่แบบกักทรายนั้นจะต้องทำให้ลึกและออกแบบอย่างไรไม่ให้น้ำลงมาแล้วไหลทราย ๐๐๐๐๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราช ดำริเกี่ยวกับการพิจารณาสร้างฝ่ายชะลอ ความชุ่มชื้น เพื่อสร้างระบบวงจรน้ำแก่ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ

ให้ดำเนินการสำรวจหาทำเล สร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับที่สูงที่ใกล้บริเวณยอดเขามากที่สุดเท่าที่จะ เป็นไปได้ ลักษณะของฝายดังกล่าวจำเป็นจะต้องออกแบบใหม่ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ปริมาณมากพอสมควรเป็นเวลานาน 2 ปี...การเก็บรักษาน้ำสำรองได้นานหลังจากฤดูฝนผ่านไปแล้ว ปีทำให้มีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงและประดับประดองกล้าไม้พันธุ์ที่แข็งแรงและโตเร็วที่ใช้ปลูกแซมในป่าแห้งแล้งอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยการจ่ายน้ำออกไปรอบๆ ตัวฝายจนสามารถตั้งตัวได้

Check Dam ตามแนวพระราชดำริ กระทำได้ 3 ๐๐๐๐๐ ๐๐

1. Check Dam แบบท้องถื่นเบื้องต้น เป็นการก่อสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น กิ่งไม้ และท่อนไม้

ลัมขอนนอนไพร ขนาดด้วยก้อนหินขนาดต่างๆ ในลำห้วย ซึ่งเป็นการก่อสร้างแบบง่ายๆ ก่อสร้างในบริเวณ

ตอนบนของลำห้วยหรือร่องน้ำซึ่งจะสามารถดักตะกอน

และเพิ่มความชุ่มชื้นบริเวณ

ฝายได้เป็นอย่างดี วิธีการนี้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยมาก หรืออาจไม่มีค่าใช้จ่ายเลยนอกจากใช้แรงงาน

เท่านั้น การก่อสร้าง Check Dam แบบง่ายนี้ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ก่อสร้างด้วยท่อนไม้ขนาดด้วย

หินก่อสร้างด้วยท่อนไม้ขนาดด้วยถุงบรรจุ

ก่อสร้างแบบคอกหมูแถมดินอันชนาบด้วยหิน

ก่อสร้างแบบเรียงด้วยหินแบบง่าย ก่อสร้างแบบคอกหมูหินทั้ง ก่อสร้างแบบหลักคอนกรีตหินทั้ง ก่อสร้าง

แบบถุทรายซีเมนต์ ก่อสร้างแบบคันดิน ก่อสร้างแบบคอกหมูถุทรายซีเมนต์ ก่อสร้างแบบหลักไม้ไผ่สาน

ขัดกัน อันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ่ Check Dam แบบเรียงด้วยหินค่อนข้างถาวร ก่อสร้างด้วยการเรียง

หินเป็นผนัง กันน้ำก่อสร้างบริเวณตอนกลางและตอนล่างของลำห้วยหรือร่องน้ำ จะสามารถดักตะกอนและ

เก็บกักน้ำในช่วงฤดูแล้งได้บางส่วน

3. Check Dam แบบคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นการก่อสร้างแบบถาวรส่วนมากจะดำเนินการก่อสร้างตามแนวลำห้วยหรือร่องน้ำ จะสามารถกักตะกอนและเก็บกักน้ำในฤดูแล้งได้ดี ค่าก่อสร้างเฉลี่ยประมาณ 40,000-50,000 บาท แล้วแต่ขนาดของลำห้วยซึ่งควรมีความกว้างไม่เกิน 4 เมตร

ข้อคำนึงในการสร้าง Check Dam

1. วัสดุก่อสร้าง Check Dam ควรใช้วัสดุที่ทนทานและแข็งแรง เช่น คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือหินขนาดใหญ่ และควรก่อสร้างตามแนวลำห้วยหรือร่องน้ำ
2. ต้องคำนึงถึงความแข็งแรงให้มากพอที่จะไม่เกิดการพังทลายเสียหายยามที่ฝนตกหนักและกระแสน้ำไหลเชี่ยว
3. ควรก่อสร้างในพื้นที่ที่ช่องลำห้วยมีความลาดชันต่ำ เพื่อที่จะได้ Check Dam ในขนาดที่ไม่เล็กเกินไป อีกทั้งยังสามารถกักน้ำและตะกอนได้มากพอสมควร และในลำห้วยที่มีความลาดชันสูงก็ควรสร้าง Check Dam ให้ถี่ขึ้น
4. วัสดุก่อสร้าง Check Dam ควรใช้วัสดุที่ทนทาน เช่น คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือหินขนาดใหญ่ ที่นำมาใช้ในการสร้างจะต้องมีมาตรฐานใช้เฉพาะไม่ล่อนหรือแตกเป็นลวดลายก่อนที่จะใช้ กิ่งไม้ ท่อนไม้ ที่นำมาใช้ในการสร้างจะต้องมีมาตรฐานใช้เฉพาะไม่ล่อนหรือแตกเป็นลวดลายก่อนที่จะใช้ กิ่งไม้ ท่อนไม้ ที่นำมาใช้ในการสร้างจะต้องมีมาตรฐานใช้เฉพาะไม่ล่อนหรือแตกเป็นลวดลายก่อนที่จะใช้
5. ถ้าสร้าง Check Dam แบบคอกหมูแกนดินอันแน่น ควรมีทางระบายน้ำด้านข้างเพื่อป้องกันน้ำกัดเซาะ
6. ควรปลูกยืนต้นยึดดินบนสันฝาย เช่น ไคร้หน้า หรือไม้ชนิดอื่นๆ ที่สามารถขึ้นได้ดีบนที่ขึ้น
7. ควรดำเนินการก่อสร้าง Check Dam ให้เป็นระยะๆ และทุกปีควรมีการบำรุงรักษา

แนวทางที่เหมาะสมในการสร้าง Check Dam

ก่อนดำเนินการควรสำรวจร่องน้ำลำห้วยในพื้นที่ที่มี ปัญหาการพังทลายของดิน หรือปัญหาพื้นที่ขาดความชุ่มชื้น โดยพิจารณาถึงความลาดชันของร่องน้ำและสำรวจหาข้อมูลปริมาณน้ำไหลในร่องน้ำมาใช้ประกอบการเลือกตำแหน่งสร้าง Check Dam

1. วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง Check Dam ควรใช้วัสดุที่ทนทานและแข็งแรง เช่น คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือหินขนาดใหญ่ ที่นำมาใช้ในการสร้างจะต้องมีมาตรฐานใช้เฉพาะไม่ล่อนหรือแตกเป็นลวดลายก่อนที่จะใช้ กิ่งไม้ ท่อนไม้ ที่นำมาใช้ในการสร้างจะต้องมีมาตรฐานใช้เฉพาะไม่ล่อนหรือแตกเป็นลวดลายก่อนที่จะใช้

2. ในพื้นที่ลาดชันปานกลาง ควรสร้าง Check Dam แบบท้องถิ่นของชาวบ้าน ถ้าเป็นแบบคอกหมูให้ใช้หินเรียงหรือกระสอบทรายผสมซีเมนต์ขนาดบ่อโครงสร้าง

3. ในกรณีที่น้ำมากควรสร้างฝายคอนกรีตเสริมเหล็กแต่ถ้ามีน้ำไม่มากนักและความกว้างไม่เกิน 2 เมตร อาจใช้ถุ้งทรายผสมซีเมนต์ได้

นานาประโยชน์จาก Check Dam

1. ช่วยลดการพังทลายของดินและลดความรุนแรงของกระแสน้ำในลำห้วย ทำให้ระยะเวลาการไหลของน้ำเพิ่มมากขึ้น ความชุ่มชื้นมีเพิ่มขึ้น และแผ่ขยายกระจายความชุ่มชื้นออกไปเป็นวงกว้างในพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำห้วย

2. ช่วยกักเก็บตะกอนที่ไหลลงมากับน้ำในลำห้วยได้ดี เป็นการช่วยยืดอายุแหล่งน้ำตอนล่างให้ต้นเขินช้าลงคุณภาพของน้ำมีตะกอนปะปนน้อยลง

3. เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้แก่พื้นที่ จากการที่ความชุ่มชื้นเพิ่มมากขึ้น ความหนาแน่นของพันธุ์พืชก็ย่อมจะมีมากขึ้น

4. การที่สามารถทำให้เกิดเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคของมนุษย์และสัตว์ต่างๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการเกษตรได้อีกด้วย

Check Dam จึงนับเป็นพระราชดำริที่เป็นทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้ที่ยังประโยชน์สุขแก่มนุษยชาติทั้งมวล

ทฤษฎีการอนุรักษ์ป่าชายเลน ป่าชายเลน การสร้างวงจรของระบบนิเวศด้วยการปกป้องอนุรักษ์และขยายพันธุ์ไม้ป่าชายเลน

ป่าชายเลน เรียกชื่อกันหลายอย่างว่า ป่าชายเลนน้ำเค็ม และป่าเลน หรือบางแห่งเรียก ป่าโกงกาง เป็น ป่าที่เกิดขึ้นตามชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำของประเทศไทย ลักษณะของป่าชนิดนี้เป็นป่าไม้ผลัดใบ ต้นไม้ขึ้นหนาแน่นแต่ละชนิดมีรากค้ำยัน หรือรากหายใจแตกต่างกันไปตามแต่ชนิดของต้นไม้ นั่นๆ แนวชายฝั่งทะเลไทยยาวประมาณ 2,600 กิโลเมตร มีส่วนที่เป็นป่าชายเลนอยู่เพียงประมาณร้อยละ 36 ของความยาวชายฝั่งเท่านั้น ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ประมาณ 1,679,335 ไร่ ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมด 2,229,375 ไร่ ในปี พ.ศ. 2504 ป่าชายเลนในประเทศไทยขึ้นอยู่กระจัดกระจายตามชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย และด้านทะเลอันดามัน

การบุกรุกทำลายป่าชายเลนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เฉลี่ยปี พ.ศ. 2522-2529 ป่าชายเลนลดลงปีละ 81,142 ไร่ สภาพป่าชายเลนโดยทั่วไป พบว่า ทางภาคใต้ของประเทศไทยแถบฝั่งทะเลอันดามันมีสภาพค่อนข้างอุดมสมบูรณ์มากที่สุด ส่วนทางภาคใต้ฝั่งตะวันออกของ

อ่าวไทยและภาคกลางบริเวณปากอ่าวไทยมีสภาพค้ำ ข้างเลื่อมโทรม ประกอบด้วยไม้ขนาดเล็กและถูกรบกวนจากมนุษย์ในการเปลี่ยนสภาพป่าชายเลนเป็นนา กุ้ง นาเกลือ และแหล่งอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับ การทำนากุ้งได้ส่งผลกระทบต่อความเลื่อมโทรมของป่าชายเลนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ป่าชายเลนยังถูกทำลายด้วยเหตุอื่นอีกเช่น การทำเหมืองแร่ การสร้างถนนและพาดสายไฟฟ้า รวมทั้งการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เหล่านี้ ทำให้จำนวนป่าชายเลนลดลงอย่างที่มีอาจประมาณการได้

ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงปัญหาและความสำคัญ ยิ่งของป่าชายเลนดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ปี 2534) ในพระราชพิธีแรกนาขวัญว่าในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต 2534 สรุปแนวพระราชดำริว่า

ป่าชายเลนมีประโยชน์ต่อ ระบบนิเวศของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและอ่าวไทย แต่ปัจจุบันป่าชายเลน โดยผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจึงควรหาทาง ป้องกันอนุรักษ์และขยายพันธุ์เพิ่ม ป่าชายเลนที่แปลงและขยายพันธุ์ค่อนข้าง เพราะต้องอาศัยระบบน้ำขึ้นน้ำลงในการเติบโตด้วย จึงขอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กรมป่าไม้ และกรมอุทกศาสตร์ ร่วมกันหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการทดลองขยายพันธุ์ โกงกางและปลูกสร้างป่าชายเลนกันต่อไป

การสนองพระราชดำริด้านอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลน

โครงการพัฒนาและฟื้นฟูป่าชายเลนในเขตพื้นที่ป่า หมายของจังหวัดสงขลาและจังหวัดปัตตานี นับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ บังเกิดขึ้นด้วยกระแสพระราชดำริร่วมกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 2536 โดยได้ พระราชทานพระราชกระแสกับหม่อมราชวงศ์ดิศนัดดา ดิศกุล เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และนายสุเมธ 2536 ให้ร่วมกันเป็นแกนกลางในการดำเนินการปลูกป่าพระราชทานแก่ 50 ปี ในโอกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษกเฉลิมสิริราชสมบัติเป็นปีที่ 50 โดยทรงตั้งมั่นในพระราชหฤทัยที่จะฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและพัฒนา ธรรมชาติให้มีสภาพยั่งยืนถาวรยาวนาน

ดำเนินการปลูกป่าชายเลน ป่าพระราชทานมูลนิธิชัยพัฒนา-มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และปัตตานีนั้น มีองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน คือ มูลนิธิTOTAL (Total) ทรัพยากรชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ดำเนินการปลูกป่าชายเลนภายใต้โครงการ 3

โครงการชุมชนพัฒนาป่าชายเลน ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

โครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูป่าชายเลน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

โครงการชุมชนพัฒนาป่าชายเลน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการพัฒนาชุมชน ให้มีความสำนึกตระหนักในความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนนี้เคยพึ่งพิงอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในทะเลสาบสงขลาและอ่าวไทยมาเป็นเวลาช้านาน

รูปแบบของการพัฒนาและฟื้นฟูป่าชายเลนที่ตำบลหัวเขา จึงเป็นอีกมิติหนึ่งของการพัฒนาป่าไม้ที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของชุมชนและธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. รักษาสภาพแวดล้อมและสนับสนุนการจัดระเบียบที่อยู่อาศัยของชุมชน และเพิ่มผลผลิตของสัตว์น้ำที่จะเสนอทางเลือกของการทำการประมงที่ทางกรมประมงอนุญาต เช่น อวนลอย
2. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนสามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับภาคีรัฐบาลที่เกี่ยวข้องได้ อย่างคล่องตัว
3. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ ปลูกป่าชายเลนและสร้างทัศนคติให้เกิดความรู้สึกหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและความเป็นอยู่ของชุมชน

การปลูกป่าชายเลนที่ตำบลหัวเขา ใช้วิธีการหลายรูปแบบในการดำเนินงาน อาทิเช่น

- ปลูกป่าโดยให้ชุมชนยอมรับและร่วมงานปลูกป่า โดยใช้วิธีการปลูกฝังจิตสำนึกสร้างความคุ้นเคยและประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ
- จัดการประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อหาข้อยุติในการเตรียมงานปลูกป่า ซึ่งทางชุมชนได้จัดสร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้ และหากกล้าไม้มาร่วมกันปลูกป่าชายเลนกับส่วนราชการ ภาคเอกชนและองค์กรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
- มีการรวมตัวกันของประชาชนก่อตั้ง ชมรมอนุรักษ์ป่าชายเลนทะเลสาบสงขลา ของชมรมประกอบด้วยสมาชิกทั้ง 8 หมู่บ้านของตำบลหัวเขา ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น
- อนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

- การกันรั้วบริเวณเขตป่า
- การทำความเข้าใจกับชาวประมงในการดูแลรักษาป่า

บัดนี้การปลูกป่าชายเลนโดยประชาอาสาได้มีการ ปลูกป่าชายเลนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเป็นครั้ง
และได้ปลูกป่าชายเลนไปแล้วประมาณ 300 ไร่ พระราชดำริด้านป่าชาย
เลน จึงเป็นบทพิสูจน์ว่ามีคุณค่าสมควรที่จะอนุรักษ์และพัฒนาไว้เป็นอย่างยิ่ง ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชาย
เลน ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ จังหวัดปทุมธานี มีป่าชายเลนผืนใหญ่มีอาณาบริเวณกว้างขวางถึง 9,080
ไร่ ป่าทั่วไปจัดได้ว่าเป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์มากและยังประโยชน์แก่ชุมชนรอบ ด้านทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมโดยเฉพาะเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของกุ้ง หอย ปู ปลา ที่อุดมสมบูรณ์และชุกชุมเป็นอย่างมาก
ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม มีอาชีพทำการประมงขนาดเล็กโดยอาศัยทำกินในป่าแห่งนี้ การใช้พื้นที่บางส่วนเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชังตามลำแม่น้ำ ลำคลอง ตลอดจนเลี้ยงกุ้งกุลาดำหลังแนว
เขตป่านี้ด้วย การจัดทำโครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะ มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้เกิด
ประสิทธิภาพในด้านการจัดการและสงวนรักษาป่าชายเลน โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้ทุกฝ่ายมีความรู้
เข้าใจในสภาพสมดุลตามธรรมชาติของป่าชายเลน และสร้างความร่วมมือร่วมพลังกันระหว่างชุมชนและ
นักวิชาการที่จะผดุงรักษาป่า ชายเลนไว้ให้ยั่งยืนนาน

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน จะทำหน้าที่เสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจถึง
สภาพแวดล้อม ชุมชนอาศัยอยู่ และร่วมคิดหาแนวทางส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมต่างๆ เช่น การ
ร่วมกันปลูกป่าชายเลนให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น ให้มีการจัดการด้านป่าชายเลนที่ถูกต้องเหมาะสมกับท้องถิ่น
เป็นต้น ทั้งนี้ศูนย์ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับป่าชายเลนได้รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลทาง วิชาการด้านป่าชายเลนแก่

การจัดสร้างศูนย์ธรรมชาติป่าชายเลนยะแห่งนี้ ได้ดำเนินการออกแบบที่ตระหนักถึงการให้
ความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความกลมกลืนที่ไม่กระทบกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดั้งเดิม
ทางเดินป่าชายเลนยะ (The Mangrove Trail) 1,500 คือเป้าหมายที่จะ
ดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นแหล่ง ศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้าไปทำการสำรวจ
และสัมผัสธรรมชาติป่าชายเลนได้อย่าง ใกล้ชิด ซึ่งจะสร้างความประทับใจและรู้แจ้งเห็นจริงในการศึกษา
ด้านนี้โดยตรง เนื่องจากทางเดินธรรมชาติจะผ่านจุดแสดงข้อมูลต่างๆ ที่น่าสนใจในป่าชายเลนโดยมี
คำอธิบายการดำรงอยู่ของระบบนิเวศน์ป่าชายเลนให้ เข้าใจอย่างแจ่มชัด ซึ่งจะเป็นต้นแบบในการพัฒนา
และอนุรักษ์ป่าชายเลนในแหล่งอื่นต่อไป

โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูป่าชายเลน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

สภาพพื้นที่แห่งนี้เป็นสภาพป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม มาก แม้กรมป่าไม้ได้พยายามฟื้นฟูพื้นที่
ดังกล่าวเป็นเวลา 12 ปีแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้บริเวณดังกล่าวนี้
ปราศจากการที่ป้องกันลม

ชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงที่จะทำการฟื้นฟู ป่าชายเลนได้นั้นมี 213 ไร่ และปัจจุบันได้เพิ่มความพยายามในการค้นหาแนวทางพัฒนาฟื้นฟูให้กลับคืนสู่ สมบูรณ์ดังเดิมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ให้น้ำหล่อดินมีความชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

ทฤษฎีการพัฒนาป่าชายเลนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเป็นหนึ่งในพระ เพื่อความผาสุกสมบูรณ์แก่แผ่นดินไทยอย่างแท้จริง ป่าชายเลนหลายแห่ง ลักษณะที่คืนสู่ธรรมชาติพิสุทธอี้นสมบูรณ์ดังเดิม เช่น ป่าชายเลนที่อำเภอ ยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ป่าชายเลนที่จังหวัดระนอง พังงา สมุทรสงครามคงเป็นบท พิสูจน์ถึงน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงสอดส่องในสิ่งแวดล้อมของพระมหากษัตริย์ นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่พระองค์นี้

การอนุรักษ์และพัฒนาป่าพรุ ทฤษฎีการพัฒนาโดยหลักการที่ทรงเน้นการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปรับปรุงสภาพป่าให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศน์มากที่สุด

ป่าพรุ เป็นป่าไม้ทึบ ไม้ผลัดใบประเภทหนึ่ง ซึ่งเหลืออยู่เพียงผืนเดียวในภาคใต้ของประเทศไทย มี ลักษณะเด่นชัด คือ เป็นป่าดงดิบที่มีน้ำท่วมขังทั่วทั้งบริเวณ ป่าพรุเกิดจากธรรมชาติสร้างขึ้นโดยสาเหตุที่ คลื่นลมทะเลพัดดินทรายชายฝั่ง ปิดกั้นเป็นแนวสันเขื่อนจนกลายเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ เมื่อซากพืชหล่นทับ ในน้ำแช่ขังนี้ ให้เกิดน้ำและดินเปรี้ยวตามลำดับ

ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าพรุรวมทั้งสิ้น 4,000,000 ไร่ ป่าพรุที่มีขนาดใหญ่ที่สุดอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่กระจายอยู่ในแนวเหนือใต้ด้านตะวันออกของ 290,000 ไร่ ประกอบด้วยพรุขนาดใหญ่ 3 แห่ง พรุโต๊ะแดง พรุ...

พรุโต๊ะแดงจัดได้ว่าเป็นพรุที่มีสภาพป่าพรุซึ่งยังคงสภาพไว้อย่างสมบูรณ์และมีขนาดใหญ่ที่สุดใน 216,500 ไร่ พื้นที่ป่าติดต่อกันเป็นป่าขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ป่าพรุในจังหวัดนราธิวาสทั้งหมดนี้ประกอบด้วย ป่าพรุที่ยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ 60,525 ไร่ ป่าพรุ 33,525 ไร่ ป่าเสม็ดขาว 91,250 ไร่ พุงหญ้า 61,350 ไร่ 27,275 ไร่ (หมู่บ้าน ปาละเมาะและแม่น้ำ) 16,075 ไร่ พื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกบุกเบิกเพื่อนำมาใช้ในการเกษตร แต่ ภาวะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสมอยู่หลายประการ พัฒนาดังกล่าวจึงดำเนินการไปด้วยความยากลำบากและยังประโยชน์ไม่ เต็มที่หากยังใช้ประโยชน์โดย สภาพแวดล้อมของพื้นที่พรุก็ยังมีแนวโน้มสูงขึ้นในการเปลี่ยนแปลงไป ที่เสื่อมโทรมได้ง่าย

เป้าหมายของแนวพระราชดำริพัฒนาและฟื้นฟูป่าพรุ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริให้ ส่วนราชการต่างๆ ร่วมกันศึกษาพิจารณา หาแนวทางแก้ไขปัญหามันสืบเนื่องมาจากพรุซึ่งในระยะแรก

อยู่ น้ำที่ท่วมขังอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีส่วนประกอบ เป็นกรดจัด สีดำนหรือสีน้ำตาลปนดำเนื่องจากมี สารอินทรีย์แขวนลอยปะปนอยู่มาก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเสม็ดขาวและพื้นที่ป่าพรุที่ได้รับความเสียหายจาก ไฟไหม้มีพืชพวกคมบางย่านลำเท็ง กก กระจุต และพืชพวกหญ้าขึ้นเป็นพืชพื้นล่าง หรือเป็นพื้นที่ซึ่งในอดีต ถูกแผ้วถางแล้วถูกปล่อยทิ้งร้างไป ต่อมาไม้เสม็ดขาว กก กระจุต และพืชพวกหญ้าขึ้นกระจายอยู่

3. Development Zone) เป็นบริเวณพื้นที่พรุที่ได้มีการระบายน้ำออกไปบ้างแล้วพืชพรรณ เดิมถูกแผ้วถางจนหมดสิ้น มีพื้นที่ที่ใช้เพื่อกิจกรรมทางด้านเกษตรและมีโครงการพัฒนาต่างๆ เข้าไปดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีเนื้อที่ประมาณ 95,015 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตโครงการสหกรณ์นิคม บาเจาะในท้องที่อำเภอเมือง และสหกรณ์นิคมปิเหล้งในท้องที่อำเภอตากใบ พืชป่าพรุสะปอมท้องที่อำเภอเมือง และบริเวณพรุกาบแดงในท้องที่อำเภอเมือง พื้นที่เหล่านี้ได้จัดสรรที่ดินให้ราษฎรเข้าอยู่อาศัยและทำกินอย่างถาวร ส่วนใหญ่มี โครงการชลประทานเข้าไปดำเนินการระบายน้ำออกจากพื้นที่ ระดับน้ำลดลงต่ำกว่าผิวดิน 0.5-1 บริเวณพรุบาเจาะส่วนใหญ่มีดินอินทรีย์ถมเป็นชั้นหนาไม่เกิน 2.5 เป็นกรดจัดและมีคุณภาพทางเกษตรต่ำ ได้ชั้นดินอินทรีย์ซึ่งทั้งดินและน้ำมีสภาพความเป็นกรดจัด ส่วน บริเวณพรุกาบแดงและพรุสะปอม ดินมีทั้งดินอินทรีย์ และอนินทรีย์ปะปนกันอยู่ส่วนใหญ่

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราช ดำริได้จัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาและ กำหนดเขตการใช้ที่ดินทั้ง 3 ให้มีการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแบบผสมผสานให้สอดคล้อง กันในหลายด้าน

1. เป็นเขตที่ ดำเนินการสงวนรักษาป่าไม้ไว้อย่างเข้มงวด เพื่อให้สภาพแวดล้อมมีการ เปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมป่าไม้ ปัจจุบันได้ประกาศเป็นเขต ห้ามล่าสัตว์ป่าแล้ว เมื่อได้มีการตรวจสอบรายละเอียดและประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้วก็ ให้การดูแลรักษาพื้นที่เหล่านี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เขตอนุรักษ์ เป็นเขตที่ดำเนินการฟื้นฟูให้กลับเป็นป่าดั้งเดิม ซึ่งเปลี่ยนไปเป็นเขตสงวนหรือเปลี่ยนเป็นเขต โดยการใช้พื้นที่กระทำการกิจกรรมต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่พรุโดยไม่มีผลกระทบต่อระบบ นิเวศน์ของป่า และจะต้องผ่านการเห็นชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน

2.1 ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจพันธุ์พืช และระบบนิเวศน์ของป่าพรุทั้งหมด โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลัก

บัดนี้ป่าพรุได้รับการใช้ประโยชน์อย่างอเนกประสงค์ ควบคู่กับการสร้างสมดุลแห่งระบบนิเวศน์
ตามพระราชดำริแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานเพื่อความผาสุกนิรันดร์
ของอาณาประชาราษฎร์